

Eerst het hoofd leeg, dan de oplossing

Vooraf zeugenhouders vragen om hulp

48

Jaren financiële malaise in de varkenssector heeft zijn weerslag gehad op de bedrijfsvoering en het gezinsleven van veel varkenshouders.

VEEL varkenshouders staan in de overlevingsstand. De biggen zijn krap aan op kostprijs, de aflossing staat op de meeste plekken stil en er is al twee jaar niet in het bedrijf geïnvesteerd. Een nagenoeg uitzichtloze situatie maakt de bedrijfsvoering voor veel varkensbedrijven uiterst kritiek. Schattingen van betrokkenen lopen uiteen van 40 tot 50 procent van de bedrijven waar enige vorm van financiële nood wordt gevoeld. Iets eenvoudigs als volle mestputten kan de nekslag voor een bedrijf betekenen.

Jarenlange slechte resultaten staan doorgaans

aan de basis van problemen. Maar ook investeringen voor nieuwe huisvesting en die voor luchtwasers van twee jaar geleden, gaven voor velen een ferme zet richting financiële malaise. Deze varkenshouders zien dit terug in de bedrijfsresultaten en krijgen veelal persoonlijke problemen. Ze krijgen geen grip op de situatie en communiceren hier minimaal over. Een deel van hen meldt zich uiteindelijk bij hulpverleners en coaches met klachten die allemaal aan stress gerelateerd zijn: rugpijn, hoofdpijn, buikpijn en spanningen binnen het gezin en de relatie. Paulien Hogenkamp is coach voor varkens- en

melkveehouders. Zij merkt een duidelijke toename in begeleidingsaanvragen van varkenshouders: “Gelukkig maar, zou ik zeggen. Want het opkroppen van problemen van deze omvang heeft zijn weerslag op het hele gezin, het werkplezier en de omgang met de omgeving.”

Ook stichting Zorg om Boer en Tuinder krijgt geregeld telefoon van varkenshouders. De stichting draait op vrijwilligers die een luisterend oor bieden. Zij zijn telefonisch bereikbaar, komen kosteloos langs om te praten en kunnen de eerste denkstappen richting een oplossing geven. De vrijwilligers zijn grotendeels ➔

Varkenshouders met problemen trekken zich vaak terug in de stal. Soms ook noodgedwongen, omdat personeel niet betaald kan worden.

FOTO: JAN WILLEM VAN VLIET

ervaringsdeskundige op het gebied van uiteenlopende bedrijfsproblemen. Wim Verbeek is een van deze vrijwilligers: “Meestal bellen varkenshouders om hun hart te luchten en daarna vragen zij om eventuele oplossingen.” De stichting heeft een breed netwerk aan coaches en begeleiders beschikbaar. De vrijwilligers kunnen inschatten wat iemand nodig heeft en daaraan de juiste persoon koppelen. Verbeek: “Die externe coach of begeleider rekent uiteraard wel zijn of haar begeleidingskosten, maar die begeleiding kan het verschil uitmaken tussen een geslaagde oplossing of niet. Het is de uitgave zeker waard.”

Onhoudbare situatie

Paulien Hogenkamp merkt aan alles dat de varkenshouders in een overlevingsstand staan. “Vroeg ik hen vijf jaar geleden naar hun bedrijfsvisie of -plan dan kwam er ook daadwerkelijk een plan op tafel dat over enkele jaren ging. Nu leven ze van dag tot dag en ont-

‘Hij vermijdt bijeenkomsten. Daar lopen mensen die nog geld tegoed hebben’

wijken de wereld door zich in hun stal te verschansen.” Het is het verhaal van alle benaderde coaches en instanties: bellers voelen zich machteloos, zien niets meer zitten. Het gezin loopt stroef en de relatie staat op springen. Ze zijn de grip kwijt op het bedrijf en op zichzelf. Bedrijfscontacten, familieleden en vrienden krijgen slecht contact met hen.

Daarbij zien varkenshouders met problemen er vaak tegenop dat mensen uit het bedrijfsnetwerk langskomen. Zij hebben vaak immers nog geld tegoed. Het gevolg is dat men de boot afhoudt en ook

FOTO: JAN WILLEM VAN VLIET

vakbijeenkomsten en zelfs verjaardagen gaat mijden. Ook om goedbedoelde vragen over het bedrijf te vermijden. Maar juist het vermijden van de adviseurs en anderen uit het bedrijfsnetwerk kan een oplossing in de weg staan.

Problemen en dan?

Peter Greijmans is sociaal werker bij ZLTO. Hij besteedt zijn volledige werkweek aan het bijstaan van ZLTO-leden in sociale en emotionele situaties. Hij benoemt de verlammeende leegte waarin de mensen verkeren die hij spreekt. Afgelopen jaar heeft hij dertig varkensbedrijven begeleid bij problemen. “Ik denk dat dit het topje van de ijsberg is. De helft van de mensen neemt zelf contact met me op. Bij 70 procent is het de vrouw die belt dat het niet meer goed gaat. Dan heeft zij het over het bedrijf zelf, haar eigen relatie, de verhouding tussen ouders en kinderen en ook het welzijn van de kinderen.” De andere helft van de bedrijven waar hij over de vloer komt, wordt aan hem doorgegeven door erfbetreders: adviseurs, dierenartsen, burens of handelaren. Greijmans: “Dan bel ik en vertel dat ik hoorde dat de situatie niet is zoals hij wellicht zou moeten zijn en geef aan dat ik graag kom buurten. Meestal is de eerste reactie licht afwijzend en komt de vraag wat

Trek aan de bel en praat

- Stap 1 is zorgen dat het hoofd leeg raakt, zodat er ruimte komt voor creativiteit en oplossingen. Het hoofd raakt leeg door erover te praten met familie, betrokkenen en andere varkenshouders in hetzelfde schuifje.
- De ene boer met langdurige financiële problemen brengt de situatie uit zichzelf al in kaart. De ander levert de sleutel in bij

de bank. Een derde gaat door tot een gedwongen verkoop onvermijdelijk is. Ieder mens reageert anders op de situaties op zijn pad. Eén ding is overal gelijk: niets is zo belangrijk als op tijd aan de bel trekken. Als je geen keuze meer hebt, dan ben je te laat.

- Ga geregeld na of de manier waarop je leeft en werkt, strookt met je oorspronkelijke normen en

waarden. Is het antwoord ‘nee’ op de vraag ‘wil ik dit wel?’, zoek daar dan een oplossing voor. Het is ijdele hoop te denken dat het vanzelf weer beter wordt. Dat wordt het niet, want landelijk komt er geen big minder.

- We weten het allemaal: doe je wat je deed, dan krijg je wat je kreeg. Ernstige problemen vragen om goed doordachte oplossingen.

Biggen- en vleesvarkens brengen al lange tijd weinig op. Dat is de oorzaak van de aanhoudende malaise in de varkenshouderij.

Waarheen voor begeleiding en een gesprek?

- ZLTO-leden vinden advies plus een luisterend oor en kunnen gratis meedoen aan een drie-daags traject voor boeren die gedwongen of vrijwillig stoppen. In drie dagen verspreid over drie weken is er aandacht voor de sociaal-emotionele kant en voor hoe het verder moet. Wie ben je, wat kun je? Hoe stel je een sollicitatiebrief op en hoe voer je een sollicitatiegesprek?
- Stichting Zorg om Boer en Tuinder werkt gratis en onbeperkt. De vrijwilligers bieden een luisterend oor en kunnen adviseren over vervolgstappen. Een begeleidingstraject is dit niet. Hiervoor verwijst de stichting boeren naar passende coaches en begeleiders uit hun netwerk. Ook organiseert de stichting jaarlijks bijeenkomsten voor bedrijfsbeëindigers.
- Professionele coaches kunnen je verder helpen met het in kaart brengen van de mogelijkheden en begeleiden bij het hele traject.
- Over begeleiding bij bedrijfs- en gezinsproblemen is op uiteenlopende plekken informatie te vinden. Enkele sites: www.zlto.nl, www.zorgomboerentuinder.nl, www.sensor.nl, www.boerenkansachterhoek.nl.

‘Ik denk dat dit het topje van de ijsberg is. Velen durven geen hulp te zoeken’

dat moet kosten. Als zij horen dat dit slechts de prijs is van een of twee koppen koffie, dan is een afspraak vaak snel gemaakt.”

Fluitend door de dag

Een begeleidingstraject geeft ruimte in het hoofd en

Sommige varkenshouders mijden bijeenkomsten om geen collega's of toeleveranciers te ontmoeten.

rust. Varkenshouders die hulp zochten, vonden de afgelopen jaren uiteenlopende oplossingen. Soms was het genoeg een deel van de grond te verkopen en van de opbrengst het bedrijf renderend te maken of een recreatie- of zorgtak te starten. Anderen maakten de keus volledig of deels te stoppen of een samenwerkingsvorm aan te gaan met een andere zeugenhoudster. Greijmans: “Bij de start is het vaak één brok ellende. Een gevoel van falen, teleurstelling, onmacht en geen zicht op een uitweg. Maar ik hoor geregeld dat nadat de grootste problemen zijn opgelost en een nieuw gezinsritme is gevonden, zelfs de ex-varkenshouder loopt te fluiten en geniet van de tijd die er ineens is voor het gezin. Dat is er vaak jaren niet geweest.” Verbeek herkent dit. Hij benadrukt dat het praten over de situatie veel goeds doet en een voorzichtige blik op een oplossing mogelijk maakt. Ook als die oplossing ongewenste bedrijfsbeëindiging is.

Paulien Hogenkamp beaamt de opluchting aan het eind van het begeleidingstraject: “Aan het begin wijzen mensen naar alles en iedereen. De voerleverancier, de burens, de dierenarts, iedereen is tegen hen. Maar als jij de wereld argwanend benadert, benadert de wereld jou ook zo. Ben je open over je problemen en kun je die onder ogen zien, dan blijkt ineens dat de wereld met je meedenkt en jou welwillend is.” Alles valt of staat met communicatie.

Evelien Kamphuis